
**EEN NIEU LIEDT VAN DE MOORDADIGHE FEYTEN GECOMMI-
TEERT DOOR ADRIAEN DE JODE BINNEN DE STEDE VAN
GHENDT**

De gebeurtenissen.

Op maandag 28 april 1664 vindt men te Gent in een huis tegenover de vleeshalle de lijken van Livina Bernaert, echtgenote van Martinus van der Brugghe, lakensnijder, haar dienstmeid Christina de Scheppere en haar kind Elias van der Brugghe, zes maand oud. Dit feit verwekte zeer grote opschudding. Dezelfde dag wordt Adriaen de jode, zoon van Adriaen aangehouden toen hij een paar bebloede schoenen trachtte te verkopen aan de vrouw van een schoenlapper. In de gevangenis wordt

hij ondervraagd.

Wie was Adriaen de jode ? Adriaen werd te Gent geboren als zoon van Adriaen en van Barbara de Bilt. In 1664 is hij 53 jaar en woont in een zijstraatje van de Meire. Hij is weduenaar met vier kinderen, nl. Marie Petronella, 16 jaar, die als dienstmeid werkt, Benedictus jode, 8 à 10 jaar, Lodewijk 6 jaar en Françoiseken, 5 jaar.

Hij woonde o.a. drie jaar te Ieperen, waar hij klerk was op de griffie van de heer Grietens. Daarna verhuisde hij naar Haesbroek, waar hij de functie van amman gedurende één jaar uitoefende. Toen verhuisde hij naar Gent, waar hij drie maand in een huisje van een waterstraatje woonde en sedert een jaar woont hij in het tegenwoordig huis. Zijn moeder Barbara woont bij hem.

Zijn verklaringen.

Vooreerst ondervraagd naar de betrokkenheid bij de moorden, ontkent hij dit een beschuldigt de man, die hem heeft aangebracht, nl. een schoenlapper wonende op de Plottersgracht. Daarna bekent hij de vier moorden, nl. op Martinus van der Brugghe, zijn huisvrouw, de dienstmeid en de zoon. Hij heeft dit bedreven "uit pure miserie ende armoede" en hij was gekomen tot de uiterste armoede met zijn kinderen. Op zondag 27 april 1664 omstreeks negen uur ging hij naar het huis van van der Bruggen en beweerde dat er bij hem thuis een vriend was gekomen, die zich een kleed wou laten maken. Hij vroeg Martinus om mee te komen, waartoe deze dadelijk bereid was. In de keuken bij Adriaen thuis sloeg hij van der Bruggen onverhoeds neer met een ijzeren hamer. Daarop gaf hij hem met een mes verscheidene steken, die dodelijk waren. Hij sleepte het nog bloedende lichaam in een keldertje van het huis. Het bloed op de vloer dweilde: hij dadelijk op en hij zette de emmer vol bloed in de kelder.

Zijn moeder was op dit ogenblik in de St.-Janskerk "om haar jubilee te winnen". Bij haar thuiskomst verbood hij haar en de kinderen in de kelder te gaan. De oude vrouw vroeg de reden en toen bekende hij haar, dat hij iemand had vermoord. De vrouw schrikte hiervan zeer en begon te jammeren. Op een bevel van Adriaen zweeg ze en hij vertelde haar, dat hij uitging en dat zij om acht uur hem moest komen halen in het huis tegenover de vleeshalle. Daartoe moest ze vier maal op de deur kloppen.

De kleine kinderen, die zich op het zoldertje bevonden, hadden niets gezien, doch wel gehoord, dat er iemand riep en "lamenteerde". Daarop vertrok Adriaen naar het huis en de winkel van Martinus van der Bruggen, waar hij "eene dienstbode ôfte meysse hebbende op hare arm een clein kindeken" aantrof. Hij vroeg haar waar haar vrouw was

en hoorde dat er niemand thuis was en dat mevrouw naar de kerk van de paters Jezuïeten was. Toen vermoorde hij ook de meid met de hamer en het mes en hetzelfde lot was het schreiende kind beschoren. Hij verborg het lichaam van het kind onder een ledikant in een kamer en dat van de meid onder de toog en dat ruimde hij zo goed en zo kwaad als het kon met een dweil op. Toen wachtte hij op de thuiskomst van de huisvrouw. Deze klopte aan en hij opende de deur, maar tegelijkertijd stond daar ook een arme vrouw, die om een aalmoes vroeg. De huisvrouw was van plan de arme vrouw in huis te laten om haar een aalmoes te geven, doch Adriaen vertelde de niets vermoedende vrouw, dat haar man haar dadelijk wou spreken. Deze trad binnen en hij sloot de deur voor de bedelares.

Meteen was ook het lot van de vrouw gekend, want ogenblikkelijk sloeg hij haar neer en bracht haar om. Hij ontnam haar de paarlen, een diamantring en de trouwring, vond de sleutel van de geldkoffer en bedekte het lijk met een kleed.

Hij bleef de hele dag in het huis, hield de voordeur gesloten en maakte de geldkoffer leeg. Omstreeks acht uur kwam zijn moeder, die van het hele gebeuren niets afwist, hem afhalen en samen trokken ze naar huis. Men kan zich de ontsteltenis van de vrouw indenken, toen hij haar ook dit bekend maakte.

De volgende dag kocht hij met het geroofde geld enkele stukken vlees en enig laken om een kleed te laten maken. Hij liet ook zes kragen maken. Even later werd hij gevangen genomen.

Hij verklaarde, dat hij de moord heel alleen had bedreven. Nochtans werd zijn moeder ook gevangen gezet. Adriaen bekende ook een diefstal, die hij pleegde in 1655 toen hij op een kantoor werkte, doch dat geld heeft hij terug gegeven.

Bij de ondervraging van zijn moeder Barbara de Bilt verklaarde deze, dat haar zoon ook de dader was van een tweevoudige moord in januari 1653 gepleegd op Frans Daneels en zijn dienstbode Janneken Van den Broucke. Adriaen ontkent dit.

Op 29 april 1664 wordt Adriaen de jode aan een "scherp verhoor" onderworpen, d.w.z. hij kreeg een halsband "ofte pijn" aan; hij werd op een driepikkel vastgebonden, hij kreeg gewichten aan de handen en men blinddoekte hem. Hij bleef steeds ontkennen. Op zeker ogenblik is hij "schuymende continuelick met sijnen mondt" en wordt op doktersbevel de ondervraging stopgezet. De volgende dag bindt men hem vast aan "crammen" en geeft men hem enige slagen met roeden op de rug. Toen bekende hij ook de twee moorden in 1653 gepleegd. Hij had deze mensen ook vermoord met zijn hamer en mes.

Veroordeling.

Op 2 mei 1664 wordt het vonnis uitgesproken. Ziehier de tekst : "Met ijzeren moorthaemer en de mes ghebonden aen uwen hals uyt de vanghenisse ghesleept worden op een hoorde (= mat) tot op de Vrijdaghmerct ende daer op een schavot gebonden worden op een dweers cruys omme aldaer u naeckt lichaem tot ses mael met gloijende ijseren nijptanghen ghenepen te worden mitsgaders op het voorseide cruys gheraebraeckt ende daer naer u levende lichaem in het vier (= vuur) soo langhe branden datter de doot naer volght ende het selve al dan ghevoert te worden ter plaetse patibulaire (= galgplaats) ende gheleyt te worden op een rat (= rad). Al zijn goederen en eigendommen werden aangeslagen.

Tot daar de feiten. Adriaen de jode werd veroordeeld tot de zwaarste straf. Geen wonder dat zulke gruweldaad tot de verbeelding van het volk sprak en dat er een liedje van gemaakt werd. We vonden dit terug op de kافت van een armenrekening anno 1664 in het gemeentearchief van Okegem. Het lied is echter niet volledig. De laatste strofen ontbreken.

BRONNEN

Okegem : gemeentearchief nr. 19

Stadsarchief Gent : criminele processen reeks 213, nr. 23. Sententies reeks 95 bis nr. 15 fo. 90°.

VAN ISTENDAEL H.

*EEN NIEU LIEDT VAN DE MOORDADIGHE FEYTEN GECOMMITTEERT
DOOR ADRIAEN DE JODE BINNEN DER STEDE VAN GHENDT ENDE AL-
DAER GEIUSTICEERT IN MEY 1664.*

stemme : hoe ligh ick hier in dees allende

Hoe vrent loopen des wereldts dinghen
vol droefheyde soomen daghelijckx siet
soo ghij van mij sult hooren singhen
indien ghij hoort nae(r) mijn bediet
Godt die gheen dinghen en laet verholen
dees moort en woud niet sijn verscholen.

Als aen de Jode is ghebleken
doen hij had in Cromme wael
twee menschen vreedelijks doorsteken
die hij berooft had teenemael
een duyst ses hondert wilt aenhooren
en drij en vijftigh quam te voren.

Maer denckend dat hij mocht vrijmoedigh
ende sijn boosheden van en voorts
bedenckt hij moorden overvloedigh
soo ghij in dit liedt aenhoort
soo men te Gendt heeft sien gebeuren
dat een ieder daerom moest treuren.

Op eenen sondagh van den jaere
seshondert sestigh ende vier
wanneer men het volck sagh vergaren
om bidden voor het oorloghsvier
is hij sich in een huys ghetreden
daer hij vier menschen brocht om tleven.

Als hij door valsche listicheden
heeft van der Bruggen weghgeleyt
en met hem in sijn huys doen treden
met opset van dit vreedde feyt
en schroomelijck niet om vergheten
met een hamer doot gesmeten.

En naer het gheven van veel wonden
soo inden hals oft daer ontrent
heeft hij hem in het huys gevonden
daer hij van voren was bekent
de maert onwetend van sijn kuren
onnoosel moest de doot besueren.

Want sij oock door den sel(ve) hamer
waer door haer meester was gedoot
vermoort wirt al in de kamer
waer door het kleyne kindt verschoot
twelck maer ses maent en was geboren
sijn leven heeft door hem verloren.

O ongehoorde helsche stucken
bij menschen leven noyt gehoort
hoe kont ghij soo den menschen bedrukken
op een kleyn kindt te sijn gestoort
dat ghij met smyten van den hamer
wierpt teghen de mueren van de kamers.

Een steenen hert had moeten breken
die dit moordadigh stuck aensach
hoe hij de moeder dorst doorsteken
met tgeven van eenen hamerslagh
die hij liet ligghen met veel wonden
soo men haer smaendaeghs heeft gevonden.

De poorten warden toe gesloten
met last van dedel magistraet
wandt het en heeft haer niet verdrotten
daer in te stellen goeden raedt
elck badt aen Godt men ancx en sorgen
o heer(en) laet dit niet sijn verborghen.

Godt een kender van hert ende nieren
voor wie dit niet verborghen en is
die alle druck te recht kan stieren
liet hem door sijn geghenis
op stadt huys kommen met verlanghen
daer wirt hij metters daet gevanghen.

KRUISBOOGTORNOOI VAN DE DRIE ZUSTERSTEDEN

Zoals in het voorgaande nummer van G. T. werd bekend gemaakt wordt op zondag 4 juni 1978 in 's Gravensteen een Kruisboogtornooi ingericht, na Brugge in 1976 en Antwerpen in 1977, aldus het derde in deze reeks.

Gent heeft speciaal aan de datum 4 juni gehouden, ter herinnering aan het Grote Landjuweel der Schuttersgezelschappen, destijds ingericht door de Aloude St.-Jorisgilde, en welke plaats had op 5 juni 1440 op de Kouter.

Een feeststoet van de deelnemende verenigingen in historische kledij zal van de Vrijdagmarkt door het stadscentrum naar het Gravensteen opstappen.

Na plechtige aankondiging door bazuinblazers van op de tinnen van 's Gravensteen, zal om 15 uur de wedstrijd aanvatten.

Allerlei nevenmanifestaties zullen dit tornooi omringen, zoals blaaspijpschieten, salonkruisboog (6 m afstand) en dergelijke, zal door het publiek kunnen beoefend worden.

Gedurende de wedstrijd zullen op de binnenhof van de burcht vendelzwaaiers optreden en 2 wagenspelen worden opgevoerd. De Rederijkerskamer Jhesus met der Balsemblomme brengt "De Klucht van Mie Gendarm" en Mariakring-MARIEEN-THEEREN speelt "BREUCHEL GEEFT EEN ZOEN".

Aan verschillende kraampjes zullen Bruegeljaanse vrouwtjes belegde broodjes, bier, worst, harde eieren, Gentse mokken en zo meer te koop aanbieden.